

Asia: VN/30101/2021

Lausuntopyyntö virkarikossäännösten uudistamista koskevista selvityksistä

Onko muutoksia tapahtunut siinä, missä laajuudessa rikosoikeudellinen virkavastuu on katsottava tarpeelliseksi?

Vastaus

Julkisten palveluiden ja muidenkin toimintojen kiihtyvä yksityistäminen on aiheuttanut tilanteita, joissa aikaisemmin julkisen vallan käytöksi arvioitu toiminta ja rikosoikeudellinen virkavastuu eivät enää kohtaa. On myös tilanteita, joissa julkinen hallinto ei ole pysynyt muuttuneiden tehtävien tasalla virka- ja työsuhteiden tasolla, ja virkavastuun piiriin kuuluu henkilöitä, jotka eivät tosiasiallisesti kuitenkaan käytä merkittävästi julkista valtaa, jos ollenkaan. JHL:n käsityksen mukaan rikosoikeudellinen virkavastuu on ehdottomasti tarpeen myös tulevaisuudessa, mutta sitä koskevassa lainsäädännössä tulisi ottaa huomioon entistä paremmin kunkin virkavastuussa olevan henkilön aidot mahdollisuudet henkilökohtaisesti vaikuttavaa tekemiinsä tehtäviin ja päätöksiin. Virkavastuun ulottaminen ja soveltaminen esim. mekaanista tai sen luonteista työtä tekeviin, tai toisaalta vahvan ja jatkuvan työnjohdon alla työtä tekeviin henkilöihin, ei olisi tarkoituksenmukaista.

Har det skett ändringar i fråga om behovet av omfattningen av straffrättsligt tjänsteansvar?

Svaran

-

Tuleeko rikosoikeudellisessa virkavastuussa säilyttää laaja ja suppea virkavastuu, vai tuleeko virkavastuun eri henkilöryhmissä olla yhtä laajaa?

Vastaus

Virkavastuun tulee eri henkilöstöryhmissä olla laajuudeltaan erilaista. Tai tämä tulee huomioida lainsäädännössä muilla tavoilla, kuin pelkällä vastuun arvioimisella henkilöstöryhmittäin. On selvää, että virkavastuuta toteutetaan hyvin erilaisilla tasoilla, eikä pelkkää ohjeiden mukaan toimimista voi vastuun laajuutta arvioitaessa verrata merkittäviä päätöksiä tekeviin ja esim. näitä ohjeita laativiin viranhaltijoihin. Nykyisen suppean virkavastuun piiriin kuuluvat virkavastuun piiriin kuuluvat asiat voitaisiin ottaa nykyisen rikoslain sijaan muuhun lainsäädäntöön, jos saataisiin varmistettua, että

oikeusvarmuus ei kärsisi ja näitä asioita koskevat päätökset voitaisiin tarvittaessa saattaa valitustietä pitkin uudelleen arvioitaviksi.

Bör inom straffrättsligt tjänsteansvar bibehållas brett och snävt tjänsteansvar eller bör tjänsteansvaret i olika persongrupper vara lika omfattande?

Svaran

-

Tuleeko rikosoikeudellisen virkavastuun aineellisena keskeisperusteena julkisen vallan käyttämisen (RL 40:11 5 kohta) sijaan olla julkisen hallintotehtävän/julkisen tehtävän hoitaminen?

Vastaus

Arviomuistiossa asiaa on käsitelty perusteellisesti ja ansiokkaasti. Virkavastuun aineellisena perusteena tulisi kuitenkin aina korostetusti olla virkavastuussa olevan henkilön asema ja rooli julkisen vallan käyttäjänä. Sellainen tilanne, jossa viranhaltija joutuisi virkavastuuseen ainoastaan muodollisen tehtävänsä vuoksi, ei ole kestävä. Tällainenkin tilanne saadaan toki estettyä täsmällisillä käsitteiden määrittelyillä ja ohjaavilla lainsäädännön esitöillä. Pääasia kuitenkin on se, että virkavastuu kohdistuu vain heihin, jotka julkista valtaa aidosti käyttävät eli vastuu ei laajene sellaisiin henkilöihin, joilla ei ole aitoa mahdollisuutta vaikuttaa tehtävänsä sisältöön ja siinä tekemiinsä päätöksiin tai muihin toimiin.

Bör den materiella centralgrunden för det straffrättsliga tjänsteansvaret i stället för utövning av offentlig makt (SL 40:11 5 punkten) vara skötseln av offentlig förvaltningsuppgift/offentligt uppdrag?

Svaran

-

Huomioita rikosoikeudellisen virkavastuun henkilöryhmistä?

Vastaus

Arviomuistiossa on esitetty asiasta laajasti ja perusteellisesti. Pääasia on, että virkavastuun alaiset henkilöryhmät määritellään tarkasti ja selvästi. Lainsäädännön esitöillä voisi olla mahdollisuus ohjata käytännön tilanteita siihen suuntaan, että virkavastuuseen liittyvät asiat otettaisiin nykyistä perusteellisemmin esille esim. virkoja perustettaessa ja henkilöitä virkoihin nimitettäessä. Eli pyrittäisiin käytännössä siihen, että organisaatioissa julkista valtaa käyttävät henkilöt olisivat mahdollisimman varhaisesta vaiheesta lähtien tietoisia omista vastuistaan ja velvollisuuksistaan sekä omasta roolistaan ja asemastaan koko organisaatiossa ja sen vastuuhierarkiassa. Arviomme mukaan työnantajaorganisaatiot voitaisiin nykyistä selvemmin velvoittaa perehdyttämään henkilöstönsä heidän omiin vastuusiinsa ja koko organisaation vastuusiin ainakin jollain tasolla.

Observationer gällande persongrupperna av straffrättsligt tjänsteansvar?

Vastaus

-

Voitaisiinko rikosoikeudellisen virkavastuusäntelyn rakennetta kehittää huomioon ottaen rikosoikeudellinen laillisuusperiaate?

Vastaus

Rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen tulee olla jatkossakin määrittävänä johtolankana rikosoikeudellisessa virkavastuusäntelyssä. Toisaalta voidaan ns. blankosäntelyn ja sen selkeyden sekä tarkoituksenmukaisuuden kannalta voidaan miettiä, että tulisiko esim. joidenkin sääntelykokonaisuuden osien mahdollisesti muuhun lainsäädäntöön tulevaisuudessa sijoittamisilla rajata blankosäntely koskemaan vain tietynlaisia tilanteita. Tai ainakin julkisen vallan käyttämisen ydintä ja merkittävää vastuuta. Toisaalta blankosäntelyllä voidaan ottaa oikealla tavalla huomioon myös suppean vastuun alarajalle sijoittuvien vastuutilanteiden erityispiirteet.

Kan strukturen hos den straffrättsliga tjänsteansvarsregleringen utvecklas under beaktande av den straffrättsliga legalitetsprincipen?

Svaran

-

Näkemyksenne rikoslain ulkopuolisista rikosoikeudellista virkavastuuta koskevista säännöksistä?

Vastaus

Tälle ei sinänsä ole estettä. Työoikeudellisessa sääntelyssä on rikosoikeudellisen sääntelyn alaan kuuluvat sisällöt ovatkin usein kuvattuna muualla lainsäädännössä, viittauksin rikoslakiin. Samanlainen tapa muodostaa kokonaissääntelyä sopisi käsityksemme mukaan myös tähän asiaan. Pääasia on se, että sääntely olisi selvää ja johdonmukaista. Tässä täytyy toki ottaa huomioon blankosäntelyn erityispiirteet ja se, että miten muualle lainsäädäntöön sijoitettava sääntely järkevästi eritellään sisällöllisesti rikoslakiin sijoittuvasta. Tulisiko muualle lainsäädäntöön kenties lievempiä tilanteita koskevia määräyksiä, vai mitä?

Er åsikt om de straffrättsliga tjänsteansvarsreglerna utanför strafflagen?

Vastaus

-

Mahdollisia kehittämistarpeita rikoslain yksittäisissä virkarikossäännöksissä?

Vastaus

-

Eventuella utvecklingsbehov beträffande strafflagens enskilda bestämmelser om tjänstebrott?

Svaran

-

Mahdollisia kehittämistarpeita virkarikosten seuraamuksissa?

Vastaus

Virkarikosten seuraamuksissa täytyy ottaa virkavastuutaan rikkoneen todellinen asema ja rooli. Työoikeudellinen isännänvastuun periaate voisi ainakin joiltain osin ja joissain tilanteessa olla sovellettavissa myös virkarikosten seuraamuksia arvioitaessa. Tämä toki vain hyvin rajoitetusti ja arvioitaessa tulisi ottaa huomioon viranhaltijan todellinen asema. Tämä tulisi esille esim. tilanteissa, joissa virkarikokseen on syyllistytty käytännössä toisen ohjeita noudatettaessa tai tilanteessa, jossa virkarikokseen syyllistynyt ei ole saanut käyttöönsä tehtävän vaatimia resursseja tai välineitä

Eventuella utvecklingsbehov i fråga om påföljderna för tjänstebrott?

Svaran

-

Arvionne arviomuistiossa esitetyistä ehdotuksista?

Vastaus

Ehdotukset ovat hyvin perusteltuja sekä perusteellisesti valmisteltuja. On kuitenkin aina tarpeen muistaa muutosten tarpeellisuuden arviointi peilaten sitä nykytilaan. Eli minkä takia muutoksia ollaan tekemässä ja mihin muutostarve perustuu. Jos valmisteluprosessissa todetaan nykytilan olevan tyydyttävä, ei muutoksiin varmaankaan kannata ryhtyä pelkästään muutosten tekemisen vuoksi. Tai ainakin tällaisessa tapauksessa suhteellisen pienet muutokset riittävät. Kokonaisuutena toivomme, että virkarikoksia koskeva lainsäädäntö pysyy selvänä myös jatkossa ja, että se mahdollistaa tuomioistuinten ottavan huomioon riittävällä tavalla ”pienimpiin” virkarikoksiin usein liittyvän kokonaistilanteen, jossa virkarikokseen syyllistyneen henkilön tosiasiallinen vaikutusmahdollisuus on ollut hyvin rajallinen sekä ottamaan tämän huomioon myös mahdollista seuraamusta määrättäessä.

Er bedömning om förslagen i promemorian?

Svaran

-

Arvionne selvityksessä esitetyistä ehdotuksista?

Vastaus

-

Er bedömning om förslagen i utredningen?

Svaran

-

Muita huomioita

Vastaus

-

Övriga synpunkter

Svaran

-

Juha Juntunen
Lakimies, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry